

HUMANITAS

(TESTVERISÉG)

A JÁNOSRENDI SZÖVETSÉG HIVATALOS LAPJA

KÉZIRAT SZABADKÖMŰVESEK SZÁMÁRA.

SZERKESZTI:

AZ UNIO □ TAGJAIBÓL ALAKITOTT SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

CUPRINSUL

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Filozofia lui Albert Schweitzer.

Fr.: dr. B. E. Problemele tinerețului.

Rudyard Kipling : Loja mare.

Fr.: Dr. J. E. Francmasoneria maghiară
a veacului XVIII.

Fr.: D. B. : Problemele tinerețului române.
Francmasoneria din țara
Știri din lumea mare

TARTALOM

Munkanaplár.

Schweitzer Albert filozófiájának ismertetése.

Dr. B. E. tv.: Az ifjúság problémái.

Rudyard Kipling : Az anyapáholy.

Dr. J. E. tv.: A XVIII. század magyar
szabadkőművessége.

D. B. tv.: A román ifjúság problémája.

Belföldi szabadkőművesség.

Hírek a nagyvilágból.

INHALT

Arbeitskalender.

Albert Schweizers Philosophie.

Br.: Dr. B. E. : Die Problemen der Jugend.

Rudyard Kipling : Die Mutterloge.

Br.: Dr. E. J. : Die ungarische Freimaurerei
im XVIII. Jahrhundert.

Br.: D. B. : Die Problemen der Rumänischen
Jugend.

Innländische Freimaurerci.
Nachrichten.

MUNKANAPTAR

A Romániai Nemzeti Nagypáholy Jánosrendi Szövetségének védelme alatt dolgozó t. és t. páholyok munkarendje

Unio

Cluj—Kolozsvár keletén. Helyisége: Str. Baba Novac 3. — Munkanapjai: Minden hó első és harmadik szerdáján este 8 órakor. Páros szerdákön értekezlet — Profáncim: Zipszer Alajos str. Baba Novac 3.

Aurora

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: Strada Voivodul Mihai 9. — Munkanapjai: Minden második hétfő este 9 órakor. Közbeeső hétfőn értekezlet — Profáncim: Dr. Fischer Gyula orvos Braşov, Str. Reg. Carol 59. — A szöv. kancellár profán címe: Braşov, Strada Regina Maria 26.

Traian

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: str. Principele Carol 9. — Munkanapjai: Minden szerdán este 8 órakor. — Profáncim: dr. Ioan Hozan Str. Reg. Carol No. 56.

Zu den drei Säulen

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: Strada Noua 27. — Munkanapjai: Minden kedden este 8 órakor. Profán címe: Ludovic Servacius, ny. subprefect, Braşov.

Concordia

Arad keletén. Helyisége: Bulv. Gen. Dragalina 30. — Munkanapjai: Minden csütörtökön este fél 9 órakor. — Profán címe: Dr. Szöllőssi Zsigmond ügyvéd, Arad, Str. Regina Maria 3.

Szabadkőműves-irodalom

Lenhoff Eugen: *Die Freimaurer. Ihre Geschichte. Organisation und ihr heutiges Wirken*, 476 Seiten und 107 Bilder.

Brosch. Rm. 14.—, Ganzleinen Rm. 17.—

Gaston Martin: *La Franc — Maconnerie* Frs. 12.—

O. Caspari: *Die Bedeutung des Freimaurertums V. Ungar B.*

Balassa József: *Kossuth Amerikában.* 250 P.

Balassa József: *A szabadkőművesség története.* 1— P.

Balassa József: *A szabadkőművesség kézikönyve. (Káté.) I. Inasfok* 150 P.

II. Legényfok. 1— P.

Az itt felsorolt művek megrendelhetők a „Testvériség” kiadóhivatala útján.

Be thlen Gábor

Târgu-Mureş—Marosvásárhely keletén. Helyisége: Str. Ştefan cel Mare 83. — Munkanapjai: Minden hó első és harmadik hétfőjén este 8 órakor. — Profáncim: Dr. F. Esterli István orvos, Piaţa Reg. Ferdinand 32

Bihar

Oradea—Nagyvárad keletén. Helyisége: Alea Romei 2. Munkanapjai: Minden 2. hétfőn este 1/2 8 órakor; közbeeső hétfői napokon értekezlet. Profáncim: Dr. Mzer Samu Bulv. Reg. Ferdinand 10.

Pax

Timişoara—Temesvár keletén. — Helyisége: Bulv. Reg. Ferdinand, Palatul Lloyd — Lloyd palota. — Munkanapjai: Minden hó második és negyedik hétfőjén este 8 órakor. Páratlan hétfőkön tisztai értekezlet. — Profán címen Balázs Lajos ny. vasuti főfelügyelő, Timişoara IV. Str. Al. Bonnaz 12. Magánúgy.

Die Arbeit

Bucureşti—Bukarest keletén. Helyisége: A nagypáholy str. Cămpineanu 45 szám alatti helyiségben dolgozik. — Munkanapjai: Minden hétfőn este 9 órakor. A hó első hétfőjén értekezlet. Profán címe: Berthold Adler Bucureşti III. Bulv Dacia 14.

Kölcsöy (Satu Mare—Szatmár),

Tisza (Sighetul-Máramarosziget) és Hunvadás (Deva—Déva) átszervezés alatt.

Freimaurerische Bibliothek,

bescheid aus cca 100 Bänder, enthaltend die besten Werke über Geschichte und Wesen der Freimaurerei, Rituale, Konstitutionen, etc.

Billig zu verkaufen

Zahlung auch in Raten angenommen. Auskunft beider Administration dieser Zeitschrift. Auf Wunsch wird verzeichnis vorgelegt.

HUMANITAS

KÉZIRAT SZABADKÖMŰVESEK SZÁMÁRA

Vissza kell szereznünk szellemi önállóságunkat

Schweitzer Albert filozófiájának ismertetése az „Aurora» munkáján

A „Testvériség“ mult évi augusztusi számában S. L. nagymester t. idézett Schweitzer Albert: „Közműveltségünk hanyatlása és ujjaépítése“ c. művéből. Már akkor határozta el dr. K. I. tv., hogy e munkát ismertetni fogja és a mű tanulmányozását befejezve, február 11.-én tartotta meg előadását. Dr. K. tv. így alkalmat adott a □-nak, hogy akkor ünnepelhesse ezt a nagy filozofust, mikor az egész tudományos világ 60-ik születésnapja alkalmával megemlékezett róla és munkásságáról.

Bevezetőül egyik tv.-ünk ismertette Schweitzer kalandos életréteit és filozófiájának alapelveit. A lelkes, tanár és orvos főfökevése volt, hogy segítsen embertársain, s mert ezt a modern Európában nem tehetette, Afrikába költözött, hol az elhanyagolt benszülöttek részére kórházat épített. Háromszor volt odakünn és utolsó útjáról az elmúlt évben érkezett vissza. Leghíresebb műve: a „Kultúra és ethika“ melyben új bölcselétének alapelveit fekteti le. Az erkölcs útja szerinte annak átértése, hogy az egyén élni akar és körülötte más egyének is vannak, kik szintén élni akarnak. Ez alapon hirdeti tételét: „az élet megbecsülését.“

Ezen világfelfogása alapján kulturfilozófiájában olyan programot fejt ki, mely teljesen szks-i, s amellyel nekünk szks-eknek komolyan foglalkoznunk kell.

„Közműveltségünk hanyatlása és ujjaépítése“ c. munkája S. L. nagymester és az előadó dr. K. I. tv. szerint is e profán iró ügyünk lelkes harcosává avatja, kinek célkitűzése, irányelve, eszménye az emberszeretet, a megértés, az ember értékelése.

Schweitzer szerint közműveltségünk hanyatlásának nem oka a háboru, csak megnyilvánulása. A felvilágosodás és okszerűség kutatásának idejében morális ész- és irányelvek határozták meg az egyén fejlődését az embertársához, a társadalomhoz való viszonyát és a népek helyzetét egymáshoz. A természettudományok hatalmas előretörésével megakadt a bölcsészet fejlődése és még Kant, Fichte, vagy Hegel hatalmas szellemének sem sikerült a bölcsészetet összehangolni a természettudományi haladással. Ma nem létezik világnézet, mely közműveltségünk alapját képezhetné, erkölcsi eszményeink elhagyottan bolyonganak.

Gazdasági és szellemi életünk alakulása is nagyban hozzájárult közműveltségünk hanyatlásához. Ha a 19. század közepe óta úgy alakult volna helyzetünk, hogy bár szerény, de biztos anyagi jólét legyen mennél nagyobb kör sajátja, egész más fejlődést vehetett volna közműveltségünk iránya. Ma azonban az önálló iparos-

osztályt a gyári munkásság, a saját tulajdonnal bírókat bizonyos anyagi és szellemi javak elérésére alakult és nem emberi magas eszményekért küzdő csoportosulások váltották fel.

Korunk más műveltséggátló tényezője a túlerőltetés, mely megöli a szellemet. A gyermekkorban kezdődik, mikor a szülők a fáradtságtól összetörve nem szentelhetik magukat gyermekeiknek. Nekik már az iskolában nehéz, mert értelmetlen munkát végeznek. Az élettelen és reménytelen népoktatás neveltjeit később olyan rendeletek kormányozzák, melyek megnehezítik ember és ember közt a rendes viszonyt. Idegenekként, sőt ellenségként élnék egymást közt, mert a rokonérzés és emberszeretet kihalt, s szünőben az a tudat, hogy mint ember képviseljen minden ember értékét.

A nyilvános életünk túlszervezett. Az egyén intézményeknek van alárendelve, meg van kötve politikai, vallási, gazdasági közösségek pontos és szigorú alkotmánya által. Az igazságot nem egyéniségek vitája, érvekkel bizonyított tényei döntik el, hanem a csoportérdekek. Vissza kell tehát szerezniünk szellemi önállóságunkat, fel kell szabadítanunk magunkat a történelmi középkornál veszélyesebb szellemi középkor uralma alól...

A közműveltség az emberi érzületek feletti uralom. Erkölcsi alap nélkül nincs műveltség. A jövő történetírói korunkat az értelmetlenség iskolapéldájának fogják felhozni, s annak fogják azt magyarázni, hogy korunk erkölcsi alapot nélkülöző közműveltséget akart terjeszteni.

A hanyatlást csak új emberekkel, a szellem hatalmában való erős hittel lehet megállítani. A ma tragédiája, hogy csoportérdekek a gazdasági viszonyokkal vannak összekötve. Van-e valódiabb rabszolgasors, mint a mai emberé? A tengődő ember csak a pénzszerzésre, megélhetésre gondol, nem érdekli az általános emberi műveltség kérdése, mely pedig egyedül adhatja meg a haladás hitének a lehetőségét, ez szüntetheti meg a gazdasági hatást a szellemre, melynek nagy feladata a világnézet megalkotása. Mi is a világnézet? A gondolatok összessége, melyet az egyén és a társadalom a világ lényege és rendeltetése felől, az ember és az emberiség helyzetéről, célkitűzéseiről táplál. Mit jelent a társadalom, amelyben élek, mit jelentek én magam is a világnak, mit akarunk benne, mit remélhetünk tőle és mivel tartozunk neki? Az idők szellemét az dönti el, hogy mit felel a társadalmat alkotó sok egyed a lét ezen alapkérdéseire.

Milyen legyen a világnézet? Legyen gonolkodó, mert csak akkor ébresztheti fel az emberek összes szellemi képességeit. Legyen bizakodó és erkölcsös. Bizakodó, ha a létet többre becsüli, mint a megsemmisülést és elismeri az élet értékét. Erkölcs az ember személyiségének belső főkéletesedésére irányuló törekvése. A bizakodó világnézeti felfogás értelmében az erkölcs: világ-, valóság- és életigénylővé lesz. A bizakodó világnézet és erkölcs együttes hatása eredményezi a közműveltséget.

A multban mi, nyugati népek, nem tudtuk a közműveltséget megalkotni. Zsoldosok voltunk, bolyongtunk a világnézetnélküliség által előidézett sötétségben. Válogatás nélkül szegődtünk közönségesnek és nemesnek szolgálatába. A távol keleti gondolkodás messze előttünk van, mert az keresi az élet értelmét és a feladatokat olyan kérdésekre, melyeket mi elkerülünk. Tanácstalanul állunk az indiai gondolkodásmódból felénk áramló gondolatok emelkedettsége előtt. Mi keressük a világnézetet, a mi nekik meg van, s amelynek helyét nálunk érzések és ösztönök töltik be.

Kezdődjék meg a nyugati szellem újraébredése azzal, hogy tudósaink és közönségünk felfogja a világnézet-nélküliség szörnyűségét. Térjünk vissza önmagunkhoz, gondolkodjunk az élet értelméről!

Sokan azt hihetik, hogy gúnyolódás a mai viszonyok között: amikor a népek oly sokfelé szét vannak szórva, össze vannak zavarodva, amikor a népszennyvedély és — örület hihetetlen fokra emelkedett, amikor munkanélküliség, szegénység és éhség uralkodik, ahol a hatalom a legszegényteljesebben és értelmetlenül jár el azokkal szemben, akik nem tartoznak közösségébe, amikor az emberiség lesikkolt a pályájáról — az oly messzefekvő dolgokról, mint az élet céljairól való gondolkodást kívánni.

De állítjuk, hogy csak a gondolkodás termelhet ki olyan erőket, melyek a zavarnak és a nyomornak véget vethetnek. Csak a gondolkodás ereje segíthet; minden más hiu kísérlet. Sikerülhet-e nekünk az, ami másfél emberöltőnek nem sikerült? Hacsak a világnézet nélküliségből, vagy a tekintély által ránkparancsolt gondolkodás nélküli téves világfelfogásból kiszabadulunk, már az is fél eredmény. S az igazságban való hit és annak nyílt hirdetése már új szellemi élet kezdete. S mily nagy értéke volna az élet céljaira és értékére való ráeszmélésnek!

Mily haladás volna, ha mindenki naponként csak pár percig figyelne a csilagos eget, a természet változásait s a végtelen törvényszerűségeire gondolna, vagy ha egy temetés az élet és halál, a lét és nemlét gondolatait juttatná eszünkbe! Akik az ilyen gondolatokat megismernék, azok felett semmi hatalma sem volna a szenvedélyeknek.

De nem veszélyes-e ma az élet céljának és értékének gondolatát beledobni az emberek közé?

Vagy mondhatjuk azt, hogy az életnek semmi értéke és célja nincs? Ha gondolkodni kezdünk, az is megtörténhetik, hogy az utóbbi eredményre jutunk. De még az ilyen kijózanodás is jobb a gondolatnélküliségnél. Az is haladás és könnyebbedés a mai viszonyok közt. De semmi okunk sincs a lemondásra! Az út ismeretlen, de az irány adva van: Gondolkodás alapján felépített bizakodó, erkölcsi alapon álló világnézet!

Szemelvények

Dr. B. E. tv.-nek „Az ifjuság problémái” címen megtartott előadásából

A világháboru utáni általános erkölcsi és gazdasági válság az ifjuságra olyan nyomasztóan nehezedik rá, hogy a jelen sivársága és a jövő kilátástalansága folytán helyzete katasztrófával fenyeget. Fokozza a veszélyt az, hogy az idősebb generáció teljesen elvesztette a kontaktust az ifjusággal és így temperáló befolyását nem érvényesíthetvén, az ifjuság a legszélsőségesebb irányzatoknak és indulatkitöréseknek szabad prédájává válik.

Ha az okokat kutatjuk, amelyek az idősebb generációnak az ifjuságra való befolyását a minimumra redukálták, ezeket elsősorban a világháborus és a világháboru utáni nemzedék lelki világára vezethetjük vissza. A világháboru és az azutáni zavaros idők annyi hatalmi, erkölcsi és anyagi nagyságot láttak összeomlani, hogy az impulzív és tisztán érzéseitől vezetett ifjabb nemzedékben egy mindenkivel szemben érvényesülő és majdnem az igazságtalanságig szigorú bíráló szellem fejlődött ki, mely végeredményben a tekintélytisztelet megtagadására is vezetett. A fiatal nemzedékben még a legközelebbi hozzátartozókkal szemben is annyira érvényesül ez a bíráló szellem és a tekintélytisztelet hiánya, hogy ma már a gyermekeivel a legmodernebb nevelési elvek szerint foglalkozó szülőnél és a legjobb

gyermeknél sem lehet szó arról, hogy a szülő szava, vagy nézete szent és kritika nélkül feltétlenül követendő utmutatásként szerepeljen a gyermek előtt. Ez a helyzet természetesen még fokozottabb mértékben áll fenn idegenekkel szemben és így válik érthetővé hogy pl. az érettebb ifjúság, amely neki tetsző elveket vagy szólásokat hirdető közéleti férfiakat vakon követni látszik, a valóságban ezekről a vezetőkéről meglehetősen szigorú, gyakran igazságtalanul lebecsülő véleményt formál magában és csak addig követi a fiatalság lendületes tempójával az illető közéleti nagyságot, ameddig a mutatott irány neki tetszik, viszont minden további nélkül eljti, mihelyt az irányzat neki nem tetszik.

Mint hogy ezek szerint az idősebb és megállapodottabb generációnak a temperáló hatása egészen minimálisan érvényesül és mert emellett az idősebb generáció nem is foglalkozik kellően az ifjúság sorsával, — az ifjúság magára hagyottnak érzi magát és szabadon engedi át magát fiatalos temperamentumának és indulatainak a lehippogadság korlátozásától mentesen. Hogy ilyen körülmények között az ifjúság felfogásában és cselekedeteiben a szélsőségekre hajlik az ezek után egészen természetes és épen ebben van az ifjúsági probléma legnagyobb veszélye.

* * *

Egyik legjellegzetesebb megnyilatkozása az ifjúságnak a legszélsőbb sovinizmusig fokozódó nacionalizmus. Tagadhatatlan, hogy a világháború és az azt követő idők valóságos melegágyai voltak a nacionalizmus és a sovinizmus kifejlődésének. Nemzet nemzet ellen, faj faj ellen, vallás vallás ellen áll immár évtizedek óta szakadatlan harcban. Kétségtelen, hogy az ifjúság, amelyhez az ilyen érzések könnyen találnak utat, az új idők jelszavaiból, problémáiból ezt veszi át legkönnyebben. Mégis arra a megállapításra kell jutnunk, hogy a sovinizmus jelszavaival átítatott és így látszólag tisztán szellemi és erkölcsi téren mozgó irányzat titkos mozgató erejét bevalloftan, vagy be nem valloftan nagy részben gazdasági problémákból is meríti. Az érettebb ifjúság, melyet elég megfontolatlanul politikai pártok a napi politikai élet küzdő harcosaivá igyekeznek tenni és amely így a tetszetősebb és könnyebb politikai téren éli ki magát, ahelyett, hogy fáradtságos, de a jövő biztosítása szempontjából annyira szükséges tanulásnak szentelje magát — az évek multjával a megélhetés gondjai előtt találja magát. Elvégre a stipendiumokból, menzákból, társadalmi támogatásokból nem lehet a végtelenségig élni és akkor itt áll az önálló élet küszöbén a munkához nem szokott, az életre fel nem készült ifjú a legsötétebb kenyérgondokkal szemben. Rá kell ébrednie arra, hogy az életben munka és tudás kell és ezért magát gyengének és jövőjében veszélyeztettnak látja. Nem látja előtte más lehetőséget, mint a versenyt elkerülő — melytől fél — a riválisoknak az utból való eltávolítása, ehhez pedig a sovinizma és meg gondolatlan politikai jelszavak adják meg az erkölcsi alátámasztást. Így a sovinizma irányzatokban lehetetlen a nemzeti érzés mellett ezt a gazdasági, megélhetési háttérrel is nem látni.

Miként a sovinizmus mögött igen jelentős mérvben őszinte haza és fajszeretett él, de a külső mozgalmakban materiális okok is adják a hajtóerőt — ép úgy megállapítható, hogy a másik szélsőség, a demokratikus elvek közvetett vagy közvetlen megtagadásához vezető baloldal osztályuralmi orientációja az ifjúság egy részének szintén nemcsak szellemi és elvi, hanem materiális okokra is vezethető vissza. Nagy részben a jövő kilátástalansága, a megélhetés bizonytalansága az, ami az ifjúságot a szélső jobb oldal, vagy a szélső baloldal felé hajtja. Az érettebb ifjú, aki látja, hogy előtte egész sorozata a diplomát szerzett fiatalságnak elhelyezkedni nem tud és aki látja, hogy ő reá ugyanez a sors vár — ha lelki

beállitottsága nem a sovinizmuson keresztül igéri neki a jobb jövő lehetőségét, — a másik végletben a szélső baloldaliságában keresi jövőjének útját.

* * *

Hogy az ifjuság lelkéhez hozzáférhessünk, hogy őket a fulzásoktól távortartassuk és a mai nehéz viszonyokon átsegíthessük, mindenek előtt arra kell törekednünk, hogy velük állandó kontaktusba lépjünk. Az ifjuságnak éreznie kell, hogy törődünk velük, de tényleg töröndnünk is kell velük és segíteni kell őket minden erőnkkel. Ez két irányban kell megtörténnék, miként az ifjusági probléma is kettős: gazdasági és szellemi irányu.

Gazdasági téren különböző társadalmi intézményeket kell megorganizálnunk, amelyek a tanulási évek alatt a megélhetés gondját ifjuságunk feje felöl elvegyék. Az állami stipendiumokban nem részesülö és menzákon el nem látott tanuló ifjuságnak a gazdasági segédeszközöket társadalmi uton kell megszereztnünk és evégböl intenzív szervező munkát kell elkezdénünk. A támogatás kritériuma hármás legyen — attól legyen függövé téve, hogy az illetö alkalmas-e képességeinél fogva felsöbb tanulmányokra, hogy tanul-e ténylegesen és végül hogy rá van-e szorulva a segélyre? Az ifjuságnak átrétegezödése és elhelyezkedése érdekében különböző tanácsadó és elhelyező társadalmi szerveket kell létesitenünk.

Kurzusok, előadássorozatok, személyi érintkezések után az ifjusággal állandóan kontaktusban kell lennünk, hogy így megismerhessük bajaikat, napi gondjaikat és segíthessünk rajta szóval és tettel. Ha ezt megtesszük, az ifjuság visszanyeri bizalmát velünk, idősebb generációval szemben és átsegíthetjük őket a másik veszélyt jelentö problémán is, a szellemin.

Meg kell értetnünk ifjuságunkkal, saját cselekedeteinkkel és életünkkel kell demonsrálnunk, hogy mindnyájan ugyanazon emberi faj gyermekei vagyunk, mindnyájunknak egy a sorsunk, egy a rendeltetésünk, a természet örök műhelyében, mindnyájan testvérek vagyunk, tisztelnünk kell minden őszinte meggyözödést és az élet küzdelmét nem egymás ellen és egymás letiprásával, hanem egymás mellett és egymás támogatásával kell megvívunk. Nekünk érettebb generációnak kell megmutatnunk azt, hogy nemzeti, faji és vallási külömbiségek dacára egymást tisztelve és szeretve, egymást védve és támogatva éljük le életünket a szeretet jegyében, hisze, mindnyájan a V. E. N. Építömesterének gyermekei vagyunk. Ha ezt a testvériséget, ezt a szeretetet ifjuságunkba belevihetjük, akkor a legnagyobb szolgálatot tettük nekik abban a tekintetben, hogy őket a mai idök válságain átvezethessük egy szebb és jobb jövő felé.

Az anyapáholy

Irtta: Rudyard Kipling

Rudyard Kipling, a nagy angol író, egy indiai páholy tagja volt. Regényeiben (*Kim*) és elbeszéléseiben gyakran használja fel szabadkőműves emlékeit. Ez a költeménye, melyet hevenyészett fordításban mutatok be a magyar tv.-eknek, jellemzi az indiai páholyéletet és Kipling ragaszkodását a szövetséghez.

Balassa József

Ott volt Rundle, az állomásfőnök,
És Beazeley, a vasutas,
És Ackman is, az intendáns
És Denkin, a börtönök feje
És ott volt Blake, az őrmester,
Két izben a főmesterünk
És vele volt a bazáros,
Az öreg Franjee Eduljee.

Odakünn: őrmester ur, uram, üdvözlét, szálam!

Benn: testvérem, és ez így volt helyes.

Osszegyültünk a vízmérő jegyében és eltávoztunk a szögmérő

[jegyében

Én voltam a második dékán anyapáholyomban ott lenn!

Ott volt Bola Nath, a könyelő
És Saul, az adeni zsidó,
Din Mohamed is, a rajzoló,
A földmérő hivatalból.
És ott volt Babu Chuckerbutty,
És Amir Szing, a Szikh *)
És Castro a javító műhelyből,
A római katolikus.

Jelvényeink nem fényesek,
Templomunk ódon és kopott,
De ismertük az ősi landmarkokat,
Meg is tartottuk pontosan.
S ha rájuk visszagondolok,
Eszembe ötlük gyakran,
Hogy nincsenek is hitetlenek,
Hacsak nem mi magunk.

* Szikh, egy indiai vallás és szekta tagja.

Mert havonként a munka után
Osszeültünk, dohányoztunk,
(Nem rendeztünk bankettekét,
Hogy ne sértsük társunk vallását)
És egyenként beszélgettünk
Vallásról és egyébről,
Minaegyik arról az Istenről,
Akit legjobban ismert.

Igy beszélünk egyik a másik után,
És egy testvér se mozdult,
Mig fel nem ébredtek a papagájok
És az a másik vidám madár ;
Mondtuk, milyen érdekes volt
És ügettünk hazafelé.
Mahomet, Isten és Siva
Kóválygott a fejünkben.

A kormány szolgálatában
Gyakran róttam ezt az utat,
Vittem a testvéri üdvözetet
A páholyoknak keletre, nyugatra,
Mert ez volt a kötelességem,
Kohatból Szingapurba.
Hogy' szeretném viszontlátni őket
Anyapáholyomban, még egyszer!

Szeretném viszontlátni őket,
Testvérimet, a feketéket, barnákat
Érezni szivarjuk illatát,
Mikor körben jár a gyujtószál ;
És az öreg kisegítő testvér
Hortyog a szoba padlóján,
Én, mint jóhirü mester
Anyapáholyomban, még egyszer.

Odakünn: örmester ur, uram, üdvözet, szálam!

Benn: testvérem és ez így volt helyes

Osszegyültünk a vízmérő jegyében és eltávoztunk a szögmérő

[jegyében

Én voltam a második dékán anyapáholyomban ott lenni!

A XVIII. század magyar szabadkőművessége

Írta: dr. J. E. tv.

(Folytatás.)

VII.

A bécsi testőrség jelentőségét régen felismerte már a magyar irodalomtörténetírás és Szerb Antal csupán modern színben, új megvilágításban tárja elénk az eddig sokaktól „lezártnak“ tekintett korszakot. A testőrség szabadkőművesi vonatkozásairól sajnos keveset tud a szaktudomány. Legjobb irodalomtörténeteink csupán céloznak rá, de pozitív adatok híján igazi jelentőségét még csak nagy körvonalaiiban sem képesek észrevenni. Az alábbiakban megfognuk próbálni testőreink szabadkőművesi szerepét megvilágítani, de a legelső kérdés, ami itt is felmerül az, hogy kik és mikor voltak testőreink közül tagjai a szabadkőműves szövetségnek? Bessenyei György és lelkes baráti köre csaknem kivétel nélkül tagja volt valamelyik bécsi páholyoknak, de a kutatásainkat legelőször annál az írónál kezdjük el, akiről teljes határozottsággal sem a múltban, sem ma nem sikerült megállapítani, hogy szabadkőműves volt. Ez az író, irodalmi életünk első szervezője, a bécsi testőrirok neszora: Bessenyei György.

A magyar irodalom ujjaszületését a tudományos közfelfogás Bessenyei György első irodalmi fellépéséhez fűzi. Pintér szerint ez a korhatár „vitatható“, bár egy dolog bizonyos és ez az, hogy „íróink lelkét az 1770-es és még inkább az 1780-as évektől kezdve a magyar nemzet iránt érzett rajongó szeretet mellett az irodalmi reform vágya“* hevítette. Természetesen a nyelv és irodalom megújítása mellett, íróink a magyar élet egész arcát át szerették volna alakítani az új idők követelményeinek megfelelőleg.

Szerb Antal szerint „a felújuló magyar irodalomnak három egymásra következő vezére van, a három hullámnak megfelelően: az első hullámban Bessenyei, a másodikban Kazinczy és a harmadik, a romantikus hullámban Kisfaludy Károly“** A három vezér közül minket ezuttal csak Bessenyei érdekel, az a Bessenyei, akinek célja a szó legigazibb értelmében nem volt más, mint a „magyar világ ébresztése.“ Bessenyei a felvilágosodás embere: bátor, széleshorizontú és jövőtvaró. „Mindenfélét ír, aminek kell lennie egy jólszervezett, felvilágosodott irodalomban: szabályos tragédiákat, szalonképes vigjátékokat, levélregényt és rütpisztikus utazási regényt, tanulságos történeteket amerikai benszüllöttekről, filozófiai tanközlteményeket, békeposzt, mint Voltaire Henriadeja, Hunyadi Mátyásról, törénelmi munkát, mint Voltaire Charles XII-ja. Hunyadi Jánosról és rőpiratok, kulturpolitikai programirások főmegét.“ (L. Szerb Antal fentidézett művét I. köt. 225. stb.)

Bessenyei munkája nem volt eredménytelen. Buzdításai nyomán nemcsak testőrtársai közül ragadnak néhányan tollat a magyar nyelv „pallérozására“, hanem odahaza is felfigyelnek a bécsiek „ébresztéseire.“ A magyar írók mellett megszületett a magyar olvasó is, aki vezérért követve szintén a nyelv és lélek reformálásáért küzd. A testőrirok hatalmas előnye e munka elvégzésében kétségkívül az az állandó együttélés, amire az idegen főváros fényes, de hideg világában nem mes ifjaink kényszerítve voltak. Ennek az együttélésnek volt az infim, de erőtadó forrása a szabadkőművesség is. A páholyok gyakori összejövetelei nemcsak a

* Pintér Jenő Magyar Irodalomtörténete. IV-ik kötet 150.

** Szerb Antal Magyar Irodalomtörténet. I. 225. stb.

bécsi társadalmi élet legkiválóbbjaival hozták testőreinket bizalmas közelségbe, hanem alkalmat szolgáltatnak egyúttal arra is, hogy a szövetség akkori szellemét, irányait magukévé léve egységes és határozott világfelfogást alakítsanak ki. Sajnos a „*Zur Gekrönten Hoffnung*” történetét nem ismerjük annyira alaposan, hogy a lelki folyamatot kellőképp szemléltetni tudnánk. A fentmaradt adatok inkább csak a külső változásokról tudósítanak, de hézagos ismereteink aránylag könnyen kiegészíthetők ha az egyes írók lelki fejlődésének vizsgálatánál figyelemmel kísérjük szabadkőműves életük néhány fentmaradt adatát is. Bessenyei Györgyről, mint már fentebb említettük nem állapítható meg, határozottsággal hogy szabadkőműves volt. Művei és különösen kéziratban maradt írásai azonban föltétlenül amellettt tanuskodnak, hogy a testőrök szellemi vezére kora német és francia szabadkőműves áramlatait ismerte és azokkal részben azonosította magát. Hogyan került Bessenyei György a testőrök közé? A testőrséget, mint tudjuk Mária Terézia 1760-ban állította fel. A legelső gárdisták Pozsonyban esküdtek fel, majd innen Bécsbe mentek szolgálattételre. (Pintér Jenő Magyar irodalomtörténete. IV. 348.) Mindegyik testőrnek, már kezdetben fiztői rangja volt, parancsnokok pedig tábornok volt. Bessenyei Györgyöt megelőzőleg már két testvére bekerült a gárdába: Boldizsár és Sándor, az író, akik mindent elkövetnek, hogy öccsük is felkerülhessen az osztrák fővárosba. Velük együtt szolgáltak 1761. óta a magyar királyi gárdában Barcsai Ábrahám és Báróczi Sándor. Mindketten fiatal és lelkes írók, akikben ekkor kezd a művészi hajlam mellett magyar és humanista érzésük is ébredni. Közéjük kerül be 1765-ben Bessenyei György. Az erős és tehetséges, de műveletlen nemes ifjút megragadja az előtte feláruló gazdag élet és műveltségének hiányos voltát érezve, mindent elkövet, hogy a körülötte élő világ gazdag lehetőségeit mohón kihasználhassa. Nyelveket tanul és minden iránt érdeklődik, ami az ifjú képzeletét megfoghatja. Ír, olvas és társaságra jár. Élete, könyvei és fentmaradt írásai bizonyítják hogy a bécsi politikai, szellemi és társadalmi életnek nem volt ugyszólván egyetlen olyan területe sem, ami Bessenyeit ne érdekelt volna. És mért éppen a szabadkőművesség lett volna az, ami a becsvágyó és minden ismeretlen és titokzatos után óhajozó fiatal nemesifju érdeklődését elkerülhette volna? Igaz ugyan, hogy az 1760 és 70 közötti években a bécsi szabadkőművesség távolról sem az, amivé 1770 és 90 között vált, de a meglevő páholyok „dolgoztak” már és az egyre sűrűbb felvételek is azt látszanak bizonyítani, hogy a szövetség „vonzóereje” egyre nagyobb és szélesebb körű. Bessenyei György bizonyára sokat és sokaktól halhatott a szabadkőművességről. Testőrtársai közül is néhányan már fel voltak véve a szövetségbe. A gárda akkori vezetője: Eszterházy szintén szabadkőműves volt. Bessenyei protestáns vallása pedig etekintetben szintén nem képezett akadályt, mert hiszen a meg-megújuló katolikus támadások ekkor kezdik a protestánsizmus irányába tolni a szabadkőművességet. Vajjon feltehető-e, hogy testőr és íróársai, akikkel éveken át együtt élt és akik már a szövetség értékes „láncszemei voltak Bessenyeit sohasem hívták volna maguk közé? És ha ez feltehető, vajjon a protestánsok ügyeit intéző Bessenyeit azok a Magyarországon és Erdélyben lakó barátai és hitsorsosai, akik közül nem egy volt már régóta tagja a szövetségnek nem próbálta-e már csak a protestáns érdekek előbbrevitele céljából is a felvételre biztatni? Kérdések, amikre választ nem tudunk adni, de ha mindezeket a főként személyi kapcsolatokat és baráti bizalmasságot feltételező eshetőségeket el is vetjük, fent marad egy másik nagy terület, ahol Bessenyei találkozhatott kora szabadkőműves szellemiségeivel: az irodalom. Bessenyei első munkái a 70-es években jelennek meg (Ágis tragédiája, Hunyadi László, Az embernek próbája stb). Erősen hatnak rá a bécsi francia és német nyelvű színelőadások, de különösen erősen érződik ekkori művein Sonnenfels

egyetemi tanár, író és esztétikai világgképének hatása. Sonnenfels viszont egyike már ekkor a bécsi szabadkőművesség vezéreinek és egyénisége bélyegét erősen rányomja az addig határozatlan irányban tapogatozó szövetségre. Sonnenfels mellett a szabadkőműves Voltaire hat erősen rá, de kívülök a kisebb-nagyobb szabadkőműves írók egész seregének olvasását és alapos áttanulmányozását mutatják írásai.

1773-ben Bessenyei kilép a testőrségből, de továbbra is Bécsben marad. Mint a hazai protestánsok megbízottja, most még inkább érthető volna a szövetségbe való belépése, de erről nem tudunk semmit. A francia írókat rajongásig szereti* és hatásuk alatt sokszor tudatosan, máskor meg öntudatlanul a felvilágosodás terjesztőjévé válik. 1778-ban Pestre megy és több katolikus és protestáns egyetemi tanárral, íróval és tudóssal létre akarja hozni a „magyar tudósok társaságát”. A terv támogatói között több szabadkőműves is volt és főként ennek tulajdonítható, hogy a vallási elfogultság és gyűlölködés idején a felekezeti szempontokat félretéve össze tudott jönni néhány jóakaratu ember a „jámбор szándék” megvalósítására. A terv azonban ezuttal is csak álom maradt és Bessenyeit egyik kiábrándulás a másik után éri. A nyolcvanas évek legelején még néha Bécsbe megy, tehát ezuttal is volna alkalma a most már nagy vonalban felfejlődő páholyéletben résztvenni. Ő azonban kiábrándultan és letörtén visszavonul előbb Bercele, majd Pusztakovácsiba (Bihar megye). Itt él magányosan és elhagyatva, de sokat olvas most is és állandóan ír és új munkákat tervez. Voltaireianus és humanista életelveit akkor sem adja fel és többször kél a jobbágyok védelmére. Évtizedes magányossága alatt barátai elfelejtik, a francia forradalom és a napoleoni háborúk sodrában élő nemzete pedig talán létezéséről sem tud. Csak Kazinczy, a mindenkit szerető és mindent felkutató próféta veszi észre a „bihari remeté”, akinek öregedő alakjára igaztalanul pókhálót szőtt már a feledés. Az ő biztató levelére válaszolva írja a „Tarimenes utazásának” tudós szerzője kiábrándult és kiégett lélekkel: Te elragadtatással vagy házadnak nyelve és tudománya iránt: az én vérem már hidegszik... Megfojt a meleg... Minden ember pópista.” De azért ír, dolgozik és fitokban talán hisz is ha nem is a jelenben, de a távoli, jobb időben. A „Természet világának” kéziratát a cenzor nem engedte kinyomtatni, mert szerinte az az államrendet veszélyezteti és a „valláserkölcs” elveit sérti. Bessenyeit „rendőrfelügyelet” alá helyezik, de a már élete végét járó Bessenyei nem adja fel a haladásba vetett hitét és bár a szkepszis egyre inkább urrá lesz lelkén, mégis abban a hitben hal meg, hogy a jövő a „jobb emberiség” eljövetelebe vetett hitét, valamikor talán igazolni fogja.

Bessenyei élete és iradalmi munkássága magán hordja a század szabadkőművességének minden nevezetesebb bélyegét. Hogy szabadkőműves volt-e, vagy sem, azt talán rendszeres kutatás, vagy egy-egy véletlenül előkerülő adat igazolni fogja, de ettől függetlenül már most megállapíthatjuk, hogy a magyar irodalmi megújulás eme lelkes apostola szívében, tetteiben és írásaiban igazi szabadkőműves volt s bizonyára sokkal jobb és értékeesebb „ember” mint azok, akik a páholyok fitkos világába csupán magas összeköttetések megszerzéséért, vagy hiúságuk és becsvágyuk kielégítéséért léptek be.

A többi testőrírók szabadkőművességét már könnyebb bizonyítani. E tekintetben különösen értékesek az egykori bécsi páholyok nyomtatott jegyzékei. Az évről-évre kiadott páholyjegyzékek pontosan feltüntetik a jelen, vagy távollevő „testvérek” neveit, foglalkozását és szabadkőművesi fokát.

Nem tudjuk pontosan, hogy milyen okokból vétették fel magukat elsősorban „St. Johannes □ zur gekrönten Hoffnung” páholyba a Bécsben tartózkodó,

*Eckhard Sándor Bessenyei és a francia gondolat.

vagy oda csupán a szövetségbe való belépésért felutazó magyar „keresők,” de minden valószínűség amellett szól, hogy honfitársaink leginkább azokat a páholyokat keresték fel, ahol már nagyobb számban voltak régebben felvettek magyar „testvérek.” Az 1880. években megjelent páholyjegyzékek jól mutatják a magyarok számának állandó növekedését és azt a páholypolitikát is, amely a monarchia legkülönbözőbb népeinek fiaiból akarja a „testvéri láncot” kibővíteni és megerősíteni. Hadd lássunk néhány ilyen nyomtatott páholyjegyzéket, amik a nagyobb páholyok évről-évre való gyarapodásának hű képei. Ezek a jegyzékek egyszerűsmind visszatükrözik a bennük dolgozó magyarok számbeli előretörését és későbbi visszaesését is.

A „St. Joh. □ zur Gekrönten Hofnung“ 1781. március 5-iki nyomtatott páholyjegyzéke szerint a páholy főmestere Eszterházy János gróf, egyik helyettes főmestere szintén magyar (Matolay). A magyar tagok névsora a következő:

14. sz. alatt: „Alex v. Barotzy K. K. hungarischer, Noble-Garde Meister“

17. sz. alatt: Peter v. Pottornyai, K. K. hung. Noble Meister.

21. sz. alatt: Joseph v. Danskay, K. K. hung. Noble Meister.

25. sz. alatt: Joseph v. Dobretzeny, K. K. hung. Noble Meister.

49. sz. alatt: Michel Dobray, Geselle Lehrling bei dem Br. Szekelly abg.

Dep, Meist.

62. Paul gr. v. Bethlen.

70. Johann Sooki, Hung. Noble Garde Meister.

73. Joseph v. Fodor, K. K. Hung. Noble Garde.

78. Georg v. Aranka, Protocollist.

Itt találjuk Székely Lászlót, a magyar testőrgárda ezredesét is, akinek a neve alig néhány év múlva az akkori Bécs egyik legnagyobb botrányának kellős közepébe kerül. Valószínűleg az ő biztatására lépnek a szövetségbe a testőrgárda fiatalabb tagjai is. Sajnos a dégi levéltár és a budapesti nagy levéltárak sem őriztek meg 1781. előtti páholyjegyzéket a „Koronázott Reménység” tagjairól és így nem tudjuk pontosan megállapítani, hogy a testőrség tagjai közül kik kerülnek be legelőször a „szövetségbe” és a már bejutottak kiket ajánlanak felvételre. Az eddig ismert adatok szerint Székely és Baróczy voltak a szövetség legrégebbi láncszemei, mindketten átmentek a 70-es és 80-as évek összes szabadkőműves irányain és végül a rózsakeresztességnél állapodnak meg. Mindketten nemcsak a rangjuknál, de egyéniségük, tudásuk és megnyerő modoruk révén is gyakorolhattak vonzóerőt testőrtársaikra és valószínűleg befolyásuk nyomán legtöbb szabadkőművessé vált testőr rózsakeresztes is lett.

Az 1781-iki jegyzék örzi Aranka György nevét is, aki mint életrajzából tudjuk főként a szövetségbe való felvételéért teszi meg a számára farsztó és költséges bécsi utat. Aranka nevével a későbbi páholyjegyzékekben is találkozunk, de valószínű, hogy a fiatal erdélyi író és irodalomszervező ritkán fordult meg Bécsben. Életrajzi adatai legalább is erre látszanak mutatni. Aranka és a testőrirók kapcsolatairól kevés feljegyzés maradt. Báróczyval és Naláczyval levelezett ugyan, de ez utóbbi nevét nem találjuk a páholy 1781-iki jegyzékeiben. Az erdélyiek nagy része, mintahogy az alábbiakból majd látni fogjuk, nem a „Koronázott Reménységbe” vettette fel magát. Aranka esete kivétel, de e kivétel azt a feltevést látszik alátámasztani, hogy az akkor még csak szűk hazájában ismert vásárhelyi fiatal íróra a bécsi magyar testőrirók „irodalmi” páholya gyakorolt vonzóhatást. A többi erdélyi keresők és köztük elsősorban a kolozsváriak a természettudományok iránt érdeklődtek inkább és magukat azokba a bécsi páholyokba vették fel, ahol ez az irány uralkodik.

A „Zur Gekrönten Hoffnung“ 1783. február 8-án kiadott jegyzéke az

1781-iki páholyviszonyokkal szemben nem mutat lényeges eltéréseket. Ebben az évben Matolay Sámuel a kalapácsvezető főmester. A többi magyarok közül ott van Pálffy Károly gróf a magyarországi tartományi nagymester is. Székely László és Baróczy mellett ott találjuk Danckay, Sooky, Todor, Doloviczeny, Pécs, Bacskády, Kapuváry, Pattiondy, Kuzmics, Dóczy, Gyulai, Weghelyi, Barlfay, Radack, Rhedey és Dobray neveit is. A testőrszabaddkőművesek száma 1783-ban néhánnyal több mint két évvel azelőtt volt. Számszerint 16. Legtöbbjük már „mester,” de vannak még inasok is köztük. A páholynak akkor már 153 tagja van. A távollevők jegyzéke szintén feltüntet néhány magyar nevet: Teleki Sámuel, Pronay László, Bethlen József és Eszterházi János nevei közül kiemelkedik a Ráday Gedeoné. A nyolc „fedezet” között van Horváth László, a magyar testőrgárda fiatal tisztje is.

A „Zur Gekrönten Hofnung” 1785-ös jegyzéke ismét elég nagy számú magyart tüntet fel. Matolay ekkor már csak „Deputirter Meister,” a főmester Wenzel Paar gróf. A „testvérek” között vannak: Székely László, (a neve mellett a következő megjegyzéssel: Deputirter Meister im Jahre 1780.), Báróczy, Danckay, Dolowiczény,* Sooky, Bacskády, Pattiondy, Doczy, Veghely, Barsay György, Radek Lőrincz, Biró László, Bacsak Wendelen, Maithenyi József, Horváth, Vass Benedek, Szegedy József; Salát József, Vecsey Ferencz és Eszterházy gróf. Tiszteletbeli tagok: Pálffy és Bánffy György. A távollevők közül magyarok: Vay Miklós, Merzö de Szenye, Fodor József, Pronay László, Ráday Gedeon, Tamássy, Kuzmics József, Teleki Sámuel, Bethlen József, Gyulai Sándor, Pronay Sándor, Rhédey Lajos. Meghaltak Pattornyai Sándor és Eszterházy gróf.

Az 1787-iki páholyjegyzék lényeges változásokat hoz. A hiresebb németek közül itt találkozunk először Mozart Wolfgang nevével. A magyarok közül sok új név váltja fel a régieket. Bethlen József, Bethlen Pál és Biró László erdélyiek. A régiek közül ott ott vannak még Pálffy József, Ráday Gedeon és Teleki Sámuel is, de mellettük újak Szapári János, Szentkereszthy Sámuel nevei. Feltűnő a testőr szabaddkőművesek nagyrészének kimaradása, ami minden bizonnyal az időközben kirobbant Székely botránnyal áll összefüggésben. E kimaradást rögtön látjuk ha az 1783-as jegyzékkel az alább közölt 1788-as jegyzéket vetjük össze.

„Verzeichnis der Brüder und Mitglieder der ger. und. volk. St. Johannes □ zur gekrönten Hoffnung im Orient zu Wien Nr. 169. Auf Johannis 1788.” A páholy tisztviselőkarában magyarok: „Schafmeister Joh. Nepomuck von Törock.” A jelenlevő „testvérek” közül magyarok:

31. sz. alatt Gróf Eszterházy Ferencz. III. fok. udvari tanácsos, a cs. k. erdélyi „Hofkancelei-nál.”

66. sz. alatt. „Maitheni, Fr. I. gr. Lebft von eigenen Mitteln.”

67. „Matolay Bernhard Samuel. Kais. Reichshofraths Agent.”

700. Vanoti Ferencz. Dietrichstein herceg titkár.

A jelenlevők között találjuk 70-es szám alatt „Mozart Wolfgangot” is, mint „K. K. Kappelmeister” III. fok.

A jelenlevők után közli a páholyjegyzék a távollevők teljes névsorát is. (110 jelenlevő mellett, 115 távollevőt találunk.) Érdekes, hogy a magyarok nagyrésze ekkor a távollevők között volt. Pontos névsoruk a következő:

6. sz. alatt: Bethlen József gr. K. K. Kämmerer und Thesauriathsrath in Sieb. III. gr.

8. Biró Ladislau K. Rath. und Polizey director zu Hermanstadt III. gr.

* A magyar nevek helyesírása a német jegyzékben nem mindig szabatos. Én a mindenkorai szöveg szerint közlöm.

17. *Degenfeld Anton* gr. Oberlieutenant III. gr.
 27. *Eszterházy Johan*. Nepomuk. gr. K. K. Jämmerer und Gubernial-
 raths zu Hermanstadt III. gr.
 29. *Fodor József* Secret. bei der K. Ungarischen Stathalterey zu Ofen III. gr.
 32. *Gyulay Alexius* Provinzialkomissarius in Sibenbürgen III. gr.
 48. *Horvát Johan* Apotheker, Presburg II. gr.
 59. *Kuzmics József* Rothsherr zu Debreczin in Ung. III. gr.
 66. *Mező de Szenye Joseph* Vormals Actuarius bei dem K. K. Guber-
 nium zu Fiume III. gr.
 67. *Pinterics Mihály* gazdasági tanácsadó a Pálffy grófnál.
 79. *Pronay von Toth Prona* Ladislaus. Frayher III. gr.
 80. *Pronay Alex* III. gr.
 81. *Ráday Gedeon* Budán magyar tanácsos III. fokon.
 102. *Szapáry János* gróf „Stathaltergerath zu Ofen III. gr.
 103. *Szentkeresztly Sámuel* Oberlient. III. gr.
 106. *Teleky Sámuel* gróf. K. K. Rittermeister bei Nassan. ussigen eniras-
 sier III. gr.
 109. *Vay de Vaja Niculaus* K. K. Hauptmann bei dem Ingeniercorps
 III. gr.

A fentiekén kívül volt még 10 „kisegítő testvér“ és köztük néhány ma-
 gyar is.

Az 1788. és 1793. közötti évek páholyjegyzékeivel nem találkoztam kuta-
 tásaim folyamán 1793-ból azonban ismét fentmaradt egy nyomtatott jegyzék. En-
 nek elején olvashatjuk, hogy Ferencz császár május 21-én fogadta a páholy há-
 rom főmesterét. A magyarok közül I. felügyelő Matolay, szónok Németh. A
 többiek: Eszterházy János gróf, Eszterházy Miklós gróf, Gellei Mihály orvos,
 Balogh József, Salát József, Horváth János, Prong Sándor, Pálffy Károly, Rá-
 day Lajos, Szapáry János, Teleki Sámuel, Török Károly, Vaj de Vaju stb.
 részben mint jelen, részben mint távollevők vannak feltüntetve. Mint új név sze-
 repel „Szatsway Sándor Privatgelehrter,“ az erdélyi származásu híres magyar
 újságíró. Szacsway Sándor bécsi szabadkőműves multjáról ez az egyetlen pozitív
 adat, bár minden valószínűség szerint a szövetség munkájában már akkor élénk
 tevékenységet fejt ki. Írásai, egyénisége és bécsi baráti köre legalább is erre lát-
 szanak mutatni.

A román ifjúság problémája

D. B. tv.: előadása az Unióban

A világháború után az ifjúság kérdése valamennyi nemzetnél fontos probléma lett. Ez a probléma létkérdése minden államnak, mert az ifjúság fizikai, erkölcsi és intellektuális erejétől függ az egész nemzet jövője. Nálunk románoknál talán még fontosabb ez, mint más nemzeteknél. Magyarországon állítólag annyi a végzett ember, hogy lehetetlen elhelyezkedniök és így sok az intellektuális munkanélküli. Németországban szintén túltermelés van majdnem minden pályán. Franciaország törvénnyel igyekezett megvédeni diplomás fiainak érdekeit. Tehát az egész világon gondolkozóba ejtette a nemzeteket az intellektuel ifjúság jövője.

Lássuk most, milyen a helyzet Romániában? Elsősorban meg kell állapítanunk azt, hogy ifjúságunk tulnyomó részét a falusi ifjúság képezi, amely többnyire folytatja ősei foglalkozását. Ezzel az ifjúsággal a vezető körök is nagyon keveset foglalkoznak. Az agrárreform óta, — amely minden fogyatékosága mellett is egy szociális és igazságos mű volt az ország összes földművelője érdekében, — nem történt semmi, ami a parasztság jólétét és így indirekt módon az ifjúság jólétét is emelje. Az iskolai oktatás sem felel meg a követelményeknek, habár az ország rengetegét áldoz a falusi iskolákra; a mostani földészifjak semmivel sem végzettebbek elődeiknél, akik sem írni, sem olvasni nem tudtak. A haladás csigalépéssel megy előre, mégis ez a fiatalság, amely türelmes és nyugodt, a legjobb elem Romániában. Belőlük kerülnek ki a legjobb katonák, ha kellő kiképzésben részesülnek és lelkes tisztek vezetése alá kerülnek, De nem is az ő helyzetük foglalkoztatja ma vezetőköreinket, hanem a városi ifjúság, mégpedig a városi tanulóifjúság helyzete és jövője. Én is erről az ifjúságról akarok beszélni.

Városi ifjúság alatt értem a városi szülőktől származó ifjakat, ugyszintén azokat is, akik falusi szülőktől származnak ugyan, de a városban tanulnak és tanulmányaik végeztével is itt szándékoznak maradni. Ezekről külön válaszjuk azokat, akik elemi, vagy középiskolai tanulmányaik befejezése után iparospályára lépnek. (Ezeknek a helyzete Romániának egyik legfontosabb problémája ma). Velük kell betölteni a román társadalomnak azt a nagy hézagát, amit középosztálynak nevezünk és ami nálunk románoknál — Olténiát és Munténiát kivéve — majdnem hiányzik. Csak itt van a román középosztály megfelelő arányban a kisebbségekkel. Románia többi részében a középosztályt illetőleg az a helyzet, hogy a többség van kisebbségben. A legtöbb városban az iparosok és kereskedők a nem román nemzetiségű állampolgárokból kerülnek ki. A kormányok azon fáradoznak, hogy egy egységes és tehetséges román középosztályt neveljenek, amely tudja állani a versenyt és lassan-lassan megfelelő arányszámban legyen ott, ahol jelenleg kisebbségben van. A munkaügyi minisztérium inasotthonokat építtetett, ahol román ifjakat kisebbségi ifjakkal együtt tanítanak és nevelnek. Ezek az iskolák azonban még nincsennek elég jól megszervezve. A probléma nehéz, mert az általános gazdasági krízis, amelyben vergődünk, a román kereskedők és iparosok között is sok munkanélkülit teremtett.

A városi ifjúságból azonban az ugynevezett intellektuel ifjúság képezi azt a problémát, ami súlyos gondokat okoz. Ez az ifjúság joggal foglalkoztatja az egész

közvéleményt, mert belőlük rekrutálódnak majd a nemzet vezetői. Attól a pillanattól kezdve, ahogy ezek az ifjak a középiskola padjaiba léptek a szülők már előre kiszemelték őket a különböző állami funkciókra. Ebben a sorrendben és beosztásban gondolom letárgyalhatónak a román ifjuság problémáját. Az idő rövidsége miatt azonban a falusi ifjuságról, valamint a városi ifjuságnak azon részéről, amely kereskedelmi és ipari pályákra készül, csak nagyon keveset fogok szólni.

A hattól tizennegyedik életévig ezen ifjuság tanítását az elemi iskola végzi. Ezen iskola minden vallás és nemzetiségre való tekintet nélkül egyformán tanít mindenkit. A fővény ennek elvégzésére minden állampolgárt kötelez. Ez az iskola azonban nem nevel. A tanítók igyekeznek az előírt anyagot elvégezni, de semmi egyebet. A városban kielégítő az elemi iskola működése, ellenben falun sok kivánnivalót hagy maga után. Nehezíti a falusi oktatást a rendetlen iskolafelügyelet is. A politikusok és a demagógianak az iskolába való bevonulása azt eredményezte, hogy a gyermekek már nem járnak rendszeresen iskolába. A közelmúltban meglátogattam egy Clujhoz csak 20 kilométerre eső községben egy elemi iskolát, ahol öt osztályban csak hat tanuló volt. Sok iskolába tehát nem is lehet tanítani. Gyakorlati utasításokat a tanítók nem igen adnak, hiányzik a lelkipcsolat a tanító és a gyermek között. Mennek az iskolába mert kell, de nem találnak ott meleg szeretetet, ami vonzaná őket. A tanító el van keseredve a nyomorúságtól. Különösen a fiatal tanító, aki annyi bizakodással lép erre a pályára kiábrándulást érez, amikor egy-egy elhagyott fészekbe kerül, de különösen akkor, amikor azt a nyomorúságos kis fizetést is hónapokig nem látja. Látván a tanító, hogy munkáját nem fizetik meg, elveszti minden kedvét és így az összes román falusi elemi iskolákban megérik ennek káros hatásait. Ezen háboru utáni állapot eredménye, hogy a most végzett elemisták sokkal kevesebbet tudnak, mint tudtunk mi, akik a háboru előtt végeztük az iskolát. Egy rokonom, aki szülőfalujában végezte el az elemi iskolát és második volt az osztályban, nem tudta az egyszerűet, pedig az iskolának négy tanítója volt. Szomorúak ezen megállapítások de valóak. Általában a mostani elemi iskolát végzett ifjak kevés hasznát látják a tanulásnak, így ennek az ifjuságnak a nevelése kizárólag a családra hárul. Az elemi elvégzése után különböző középiskolákba iratkoznak, amelyek a háboru után sokszor kellemetlenül is nagyon megszorodtak: 1924—25-ben 363 középiskola volt az országban, ezenkívül a tanítóképző és papnevelő intézetek. Lévén ilyen sok iskola, minden jelentkezőt felvettek. És dacára annak, hogy egy nagy része ezeknek nagyon gyenge elem volt, mégis átengedték őket az összes osztályokon, csak azért, hogy az iskola fenntartása jogosítva legyen. Az iskolai programmok állandóan változtak, az osztályokat csökkentették s mindenki csak azzal törődött, hogy minél hamarabb és könnyebben essen át a vizsgákon. Sok a végzett ifju ma is, de a felületes tanítás meglátszik rajtuk. Vannak ma érettségizettek, akik alig érnek fel a régi négy középiskolát végzett ifjakkal. De ez nemcsak nálunk Romániában van így, ez a betegség általános. Még Svédországban is, abban az országban, amelyet nem rázkódtatott meg a világháboru sem gazdaságilag, sem erkölcsileg.

Ugy az elemi, mint a középiskolákban tanítanak, de nem nevelnek, a nevelés a családra hárul. De az iskola és család közötti kapcsolat is laza. Tizenöt éve vagyok Clujon középiskolai tanár, de nem tudom, hogy megüti-e az öt százalékos azon szülők száma, akik gyermekeik tanítása iránt érdeklődtek volna nálam; és csak az év végén, amikor már nem lehetett segíteni, akkor jöttek a szülők kért, hogy kegyelemből engedjem át fiaikat. Tanítványim között sok volt a kisebbségi és sajnos az a nemtörődömség, az ő szüleiknél is ugyanaz volt.

Amióta tanár vagyok nem emlékszem, hogy a román és kisebbségi ifjuság

között a legkisebb nézeteltérés is lett volna. Egy magasrangu román fizt. kivette intézetünkéből a fiát, mert a vizsgán egy zsidó lett az első és nem az ő fia. Ezen példa is mutatja, hogy nálunk nemzetiségre való tekintet nélkül a legigazságosabb osztályozás történik és ez minden román középiskolában így van. Állítom továbbá, hogy az egész tanterv, valamint a tankönyvek is a legteljesebb pacifista szellemben vannak megírva, a legkisebb sértő célzás nem létezik sem a szomszédnemzetek, sem pedig az országunkban élő kisebbségekre nézve. Azon előadások, amelyek a román ifjuság nemzeti érzelmének fejlesztését célozzák, olyan formában történnek, hogy a kisebbségi tanuló ifjakra egyáltalán ne legyenek bántó hatással. A középiskolai román tanuló ifjuság tisztelettel és jószággal viseltetik kisebbségi kollegáival szemben. A sovinizmust nem ismerik és ha mégis történtek itt-ott elszigetelt esetek, amikor tanulóiraikkal konfliktusba kerültek, azok csak az iskolán kívüli tényező hatása alatt történhettek. Az iskolában nem volt számottevő hatása és következménye a külső politikai megnyilatkozásoknak. Láttam a mult évben, hogy keresztény tanulók zsidó kollegáiknak a háttára horogkeresztet rajzoltak a hitlerizmus hatása alatt, vagy pedig kerítésre írták: „le a zsidókkal“. Állíthatjuk azonban, hogy a román középiskolai ifjuság erős jellemmel tudja megőrizni lelki egyensúlyát a jobb és bal szélsőséges politikai irányzatokkal szemben. Erkölcsi szempontból inkább volt befolyásolható a pornografikus és erotikus irodalom, valamint a nagy reklámokkal hirdetett banditafilmekek által. Ennek a ponyvairodalomnak és a kontroll nélküli mozinak szomorú eredménye volt a megdöbentő bucu-restii rablógyilkosság, amit középiskolás diákok követtek el. Szerencsére hamar felfedezték és így gondoskodni tudtak kellő intézkedésekkel arról, hogy a jövőben eléjét vegyék a bajnak.

Az utóbbi időben a sportnak minden ágával igyekeztek az ifjuságot edzeni, ez azonban véleményem szerint már túlzásba megy és ha nem lesz racionalizálva éppen ellenkező eredményt fognak elérni. Az utóbbi időben különböző módon gáncsolták el az érdemtelen elemeket abban, hogy felsőbb iskolákba kerüljenek. Ezen elgáncsolások a jövőben még fokozottabbak lesznek. Még szigorubbant fogják kiselejtezni őket. Ez volna a középiskolai román ifjuság helyzetének képe elég hiányos formában előadva.

És most szóljak a cserkészetéről. Majdnem fele a román ifjuságnak aktív cserkész. Azt hiszem, hogy ez az intézmény a legmegfelelőbb arra, hogy a különböző nemzeteket összebarátkoztassa — feltéve, hogy a vezetők megőrzik ezen intézménynek eredeti jellegét és nem esnek bele a sovinizmus karjaiba. Nálunk, románoknál jelenleg nem kell ilyen veszélytől tartani. Van egy másik áramlat is, amely ifjuságunkat jelenleg foglalkoztatja és ez az előzetes katonai kiképzés, amit már az elemi iskolába is ke akarnak vezetni. Ez az új áramlat a szomszéd nemzetek hasonló intézményeinek természetes szüleménye. Magyarországon például a levették revizionista ideában vannak nevelve. Egy jó ismerősöm — román ember — de magyar állampolgár és aktív részt vesz a levette kiképzésben — úgy nyilatkozott előttem, hogy bár románul érez, mégis teljesíti kötelességét azzal a házával szemben, amely egzisztenciát biztosít neki és családjának s amely hazáért a világháboruban is feláldozta magát és vítézi rangot nyert. Bevallom nektek testvérek, hogy én megcsodáltam ennek az embernek az őszinteségét és elgondoltam magamban, hogy milyen jó volna ha a mi nem román ajku állampolgáraink is ilyen őszintén tudnának dolgozni. A nálunk most bevezetett előzetes katonai kiképzés célja nem más, mint a szomszéd államok hasonló intézményei által kifejtett tevékenység ellensúlyozása. Mondhatjuk úgy is, hogy felelet arra, amit Német-, Olasz-, Magyar- és Oroszországban csinálnak. Nálunk erről az intézményről beszélni jelenleg nem sokat lehet, mert csak most vezették

be, annyit azonban megállapíthatok róla, hogy van létjogosultsága. Románia sem hagyhatja készületlenül nemzetét akkor, amikor a többi országok mind felkészülnek. A revizionista megmozdulásra feleletképpen megszületett nálunk az antifrevizionizmus. A magyarországi tendenciozus tantervre válaszképpen a mi vezetőkörünk is kezdtek arra gondolni, hogy az antifrevizionizmus eszméjét, amelytől eddig az iskolák eddig mentesek voltak, ide is bevezessék. A tankönyveket revizio alá kellene venni és magyarországi mintára átdolgozni. Mi románok nem vagyunk hibásak azért, hogy biztonságunk érdekében ifjainkat ezentul olyan szellemben kell neveljük, hogy előkészítsük őket a magyarországi szovinizmus ellensúlyozására. Én személyesen szívből óhajtom, hogy ezen dolgok ne bolygassák meg a román és magyar nemzetiségű állampolgáraink közötti békét és megértést. Félek azonban, mert már a napokban megtörtént Clujon, hogy a Dermata gyár közelében talál-
tak röpcédulákat, amelyekben a magyar ifjúságot felhívják, hogy a most kezdődő előzetes katonai kiképzésnek ellenszegüljön. Mindenesetre még ne ítéljünk.

És most áttérek a román egyetemi ifjúságra. Ez ma románianak legsúlyosabb problémája. Tul sokánálunk az egyetemi hallgató, jóval fulhaladja országunk szükségletét és nagyon megnehezíti a felsőbb oktatást. 35—40 ezer körül van ma a romániai egyetemi ifjúság száma. Ez a szám ha nem is pontos, de minden esetre nem túlzott. Pontos statisztikánk e téren nincsen. Bemutatom ellenben a cluji egyetemnek 1932—33 évi statisztikáját, a cluji egyetem a sorrendben a másodikon helyen van. A statisztika szerint 3412 férfi és 1022 női hallgató, tehát összesen 4432 volt beiratkozva. Ebből román volt 2721 a többi idegen ajku és pedig magyar, szász és zsidó 1712, tehát cca 40%. Ha az egyetemi hallgatókhoz hozzáadjuk a kereskedelmi és gazdasági akadémiák, a theologiák és konzervatórium ifjait, ugy Clujon összesen 8000 diák volt. Ha bucarestiben kétszer ennyit veszünk és hozzáadjuk a iasi és cernăuți valamint a timișoarei Politechnika hallgatóit, ugy kijön a 35—40 ezres szám. Azt hiszem nem teljesen érdektelen, a cluji egyetemnek fakultásokra és nemzetiségekre való statisztikai felállítása.

1932—32-es t a n é v.

Jogi fakultáson :

Román . .	1.134	fiu	47	lány
Német . .	174	„	4	„
Magyar . .	297	„	12	„
Zsidó . . .	135	„	8	„
Török . . .	1	„	0	„
Albán . . .	1	„	0	(idegen)

Összesen : 1.642 fiu 71 lány
Ezek közül doktorált 122 fiu és 7 lány.
Szakvizsgázott 6 fiu és 2 lány.

Gyógyszerészeti fakultáson :

Román . .	57	fiu	81	lány
Német . .	41	„	11	„
Magyar . .	67	„	31	„
Zsidó . . .	51	„	42	„
Mások . . .	5	„	1	„ (görög)

Összesen : 221 fiu és 166 lány
Szakvizsgázott 22 fiu és 12 lány.

Orvosi fakultáson :

Román . .	548	fiu	95	lány
Német . .	51	„	1	„
Magyar . .	137	„	18	„
Zsidó . . .	114	„	28	„
Orosz . . .	3	„	3	„
Mások . .	6	„	1	„ (görög)

Összesen : 839 fiu és 145 lány
Doktorrá avattak 75 fiut és 11 lányt.

Bölcsészettan fakultáson :

Román . .	162	fiu	223	lány
Német . .	26	„	27	„
Magyar . .	129	„	78	„
Zsidó . . .	18	„	29	„ (orosz
Mások . .	4	„	2	„ olasz)

Összesen : 339 fiu és 372 lány.
Szakvizsgázott 24 fiu és 45 lány.
Egy doktorált.

Csehszlovákia.

Keresők kioktatása. A „Lessing“ zu den drei Ringen“ nagypáholy 1000 cseh-koronás pályázatot hirdet ugy szk.: =ek, mint nem szk.: részére. A pályamű rövid kioktatás legyen keresők részére. Ismertesse meg a keresők és szélesebb körök előtt is, világos, érthető és összefoglaló formában a szk.: történetét és céljait.

A Resurrexit vesztesége. Meghalt 71 éves korában Dr. Neuwirth Alexius, a kassai Resurrexit páholy tb. tagja, Fogorvos volt, de a városi közéletben is nagy szerepet vitt. A páholy életében jelentős szerepet játszott. A sirnál Dr. Acél Gyula tv.: helyezte el az akácfavirágot.

Három munkaprogram. A Drei Ringen közli az egyes páholyok februári munkaprogramját. A pozsonyi páholyoké például a következő: „Zur Verschwiegenheit“ páholy. Anthropológia és szk.: „Erdemes-e szk.: nek lenni? A királyi művészet profán megvilágításban. „Veritas“ páholy. Az új alkotmány. Képek egy slovenskoi kisváros ifjumszolgálatának erkölcsi életéből. A Martinovics-féle összeesküvés szabadkőműves megvilágításban. A magyarok származása a legújabb történetkutatás alapján. „Testvériség“ páholy. Felvételi munka. Általános értekezlet. Szk.: önvallomás. Díjnyertes. (Pozsonyban egy nagypáholy kebelében három páholy. A programokból is már nyilvánvaló, hogy a tv.: egy páholyban nem tudtak volna mihez kezdeni.)

Anglia

Az angol királynő. a szk.: nagypáholy muzauma részére egy szk.: szimbólumokkal díszített csillagot ajándékozott, melyet francia foglyok készítettek a napoleoni háborúk idején.

A szkség az üzleti életben. Az angol nagypáholy felhívta az egyes páholyokat hogy a szk.: ünnepségek leírásánál főbb diszkrécióval járjanak el, mert a

nagyközönség számára tulságosan kiszolgáltadják a szk.: szimbólumokat. Az angol nagypáholy óvja továbbá a tagokat, hogy a „szabadkőműves“ elnevezést üzleti vonatkozásban ne használják. Ilyen megjelölés használata a nagymester engedélyétől függ. (Ugy látszik, odakint jó reklám lehet a szabadkőművesség. Szerk.)

A Kenti herceg nagymester marad. György kenti herceg továbbra is a welsh-hire-i kerületi nagymester maradt. Nagyfelügyelői fiztsége lejárt és innen keletkezett a hír, hogy letette összes szk.: fiztségeit.

Hollandia

Két jubileum. A hollandiai „L'Union Royale“ páholy kétszázéves jubileuma alkalmából díszes albumot adott ki. A deventeri „Le préjugé vaincu“ páholy pedig 150 éves fennállását ünnepelte.

Kanada

Fajelmélet az újvilágban. Ugy látszik Kanadában más a fajelmélet, mint a művelt európai államokban. A torontoi „Masonic Sun“ leközli egyik legelterjedtebb kanadai folyóirat cikkéből a következőket:

„A legutóbbi népszámlálás azt mutatja, hogy kerületünk lakossága három tucat különböző törzsből származik. Ez a mi főerősségünk. Testvéreink vagyunk a fél világnak. Az angolok megbízhatósága, az irek melegszívűsége, a skótok ravaszsága, színezve a yankeek spekulatív szellemével, keverve a belgák szorgalmával, a finnek szívósságával, a németek intelligenciájával, támogatva a svéd optimizmus, a svájci takarékoság, a dán és norvég mezőgazdasági érzék által, kitűnő alapanyagot képez, nem feledkezve meg a benszülött indiánok becsületességéről sem, az ukránok ügyessége, a magyarok munkaszeretete, a galicianusok alkalmazkodó képessége, az izlandiak loyaltása mind elősegítik a fejlődésünket. És hogy meg legyen az egyensúly, itt van nekünk az olaszok életszeretete és a franciák vidámsága. Keletről pedig a japánok, a kínaiak

és a hinduk hozzák magukkal a miszticizmust, a romantikát és a szelidséget“.

Ausztria

A Wiener Freimaurer Zeitung továbbra is megjelenik és eddigi multjához hiven tovább szolgálja a humanitás ügyét. A vezércikk „Osterreichertum-Freimaurer-tum“ meggzőző módon bizonyítja e az igazi hazafias érzés és az igazi bkv. érzés belső egységét. (Szószserintli fosziás.)

rdt

BELFÖLDI SZABADKÖMÜVESSÉG

Emlékezzünk a régiekről

Dr. Vértés A. tv.: a „Nemzetiségi kérdésről“ tartott előadásával kapcsolatosan a következő indítványt terjesztette elő:

1. Határozza el a páholy, hogy a hazánkban élő nemzetiségek békés pacifikálásának kezdeményezése és előmozdítása érdekében a nemzetiségi kérdést munkálkodása körébe felveszi és azt a kérdésnek elméleti tisztázása és oly irányu gyakorlati propagálása végett, hogy a nemzetiségi törvény netán szükséges korszerű reformmódosításokkal végrehajtható, társadalmi téren pedig a nemzetiségekkel való testvéries érintkezés és kulturális együttműködés lehetővé tétessék: állandóan napirenden tartja.

2. Alakítson a páholy hosszabb időre szóló mandátummal egy állandó bizottságot és ruházza fel azt azzal a hatáskörrel, hogy a páholynek és az egyes ttv.-nek az 1. és 2. pontban körülírt munkálkodását előkészítse, irányítsa és intézze.

3. Mondja ki a páholy, hogy kívánatosnak és szükségesnek tartja a nemzetiségi intelligencia alkalmas tagjainak az 1. pontban körülírt szks. munkálkodás körébe való bevonását szks. páholyokba leendő felvételét.

(Körlevél a Losonczy □ tagjaihoz 1907-ből.)

U. S. Á.

Testi fogyatkozás és szkség. A new-yorki nagypáholy, szószserint értelmelve az Anderson-féle alkotmány IV. §-át, mely szerint testi hibában szenvedő egyének nem vehetők fel a tv.-i láncba, megtiltotta egy keresőnek felvételét, kinek a golyózás megejtése és a felvétel közötti időben amputálni kellett egyik lábát.

A Bihar □ beszámolója az elmúlt naptári évről.

Legutóbb közölt beszámolómat követő munkánkat 1933 november 26-án tartottuk meg, amelyen B. S. tv.: tartott előadást „Erdemes-e a filozófiával foglalkozni?“ címmel. Egyik rákövetkező munkán, amelyen B. S. tv.: korábbi előadása élénk vitára indította a ttv.-eket, dr. E. M. klv. főm. tv.: a „Testvériség“ben megjelent beszámolóval kapcsolatosan leszögezi, hogy a közreadott jelentésből, sajnos, kimaradt G. L. tv.: áldozatkész és fáradtságos munkájának a megemlézése, aki az oktató munkák számára adott anyagot és ezenkívül a világbéke kérdésében dolgozott sokat.

Ezt a munkát, amelyet 1933 december 11-én tartottunk meg, közel 10 hónapi kényszerű szünet követte, miután Duca miniszterelnök meggyilkolása miatt elrendelt ostromállapot következtében a rendes páholy munkák megtartása lehetetlenné vált. Hosszas fáradozás és kísérletezés után végre sikerült a munka megtartása, úgy hogy 1934 október 17-én újra felgyulltak a páholy lángjai. Dr. M. S. főm. tv.: meghatott szavakkal üdvözölte a hosszú idő után ismét egybegyűlt ttv.-t. Megemlékezett a munkánk félbeszakítását és újakezdését határoló két tragikus eseményről, a Duca, majd Sándor király és Barthou ellen elkövetett orgyilkos merényletekről. A szks.-ség utja a békés haladás és ennélfogva a leghatározottabban elítél minden erőszakos cselekedetet, bár

mely okból vagy célból történjék is az.: Kal. vez. fm. szomoru szívvel jelenti be, hogy a szünet alatt Székely Sándor és Molnár Béla tv.: a Bihar páholy kincstárosa ör. kel.: költözött. A főm. beszámolójában bejelenti, hogy a gyermeknyaralattási akció összesen 36,640 lejbe került. Ennek sikeréhez nagyban hozzájárult dr. B. A. tv.: „Lessing ávatása“ c. mű, amelyből befolyó jövedelem dr. K. I. tv.: adminisztrálása folytán több, mint 25.000 lejrel szaporította az akció alapját. A gyermeknyaralattási akcióban dr. B. A., K. M., dr. K. I., dr. R. M., dr. S. I., dr. G. H. tv.: vették ki alaposan a részüket.

1934 november 7-én választó munkát tartott a Bihar páholy, amely főmesteréül újból dr. M. S. tv.:t választotta meg, ragaszkodásának és igaz megbecsülésének jeléül. Az ezt követő munkán, amelyen az újonnan megválasztott tisztikar lépett hivatalba, dr. M. S. főm. tv.: tartotta meg évadnyitó, klasszikusan tömör beszédét, amelyet a „Humanitas“ mult számában közölt. Sajnos, a cenzura néhány mondatral megrövidítette a beszédet, annak mélységesen gazdag tartalma mégis érvényesülni látszott azokban a mondatokban, amelyek megmaradhattak és amelyek olyan találoán igazak és helytállóak voltak. 1934 november 29-én felvételi munkát tartottunk, amelyen A. I., dr. F. S. és Sz. S. tv.:t fogadtuk be a testvéri láncba. December hó 4-én gyász munkát tartottunk, amelynek ünnepi szónoka, R. P. tv.: kegyeletes megemlékezés tart a közelmuliban elhunyt tv.: emléket idézve: dr. Popper Akos, dr. Lévai Béla, Székely Sándor, Molnár Béla, dr. Fried János. Dr. K. I. tv.: nagyhatású láncbeszéde zárta be az emelkedett hangulatu és megható gyászünnepelet. Az év utolsó munkáját december 17-én tartottuk, amelyen B. S. tv.: rövid elmélkedést adott elő a humanizmusról. Ismertetvén a humanizmus történetét Cicerotól egészen a humanisták fellépéséig és párhuzamosan feltárja a humaniz-

mus fogalmi fejlődését és változásait. Nagy elmélyedéssel ismertette a szoló Lessing és különösen Herder tv.: műveiben a humanista és szk.: elemeket. A dikta- turákkal foglalkozva megállapítja, hogy azoknak könnyü a dolguk, mert az ember alacsony ösztöneire építenek és a faji, vallási és osztály-izolációkkal a gyűlölet lángját szítják. Nehéz azonban nekünk, mert az egész világot akarjuk összefogni. Tehetetlenséggel vádolnak bennünket, pedig ezekben az időkben tett az is, hogy megőrizzük és ápoljuk ideáljainkat. Ápoljuk továbbra is a vestatüzet és tartunk ki helyünkön. Ez pedig csak ugy lehetséges, ha mélységesen hiszünk ideáljainkban. Ugyanezen a munkán M. I. tv.: tartja meg „Elmélet és válság“ c. előadását. A gazdasági tudomány egyik gyökere a válság, ezért kutatandó az elmélet és válság kölcsönhatása. Az elmélet jellege tagadhatatlanul politikai, mert mindig bizonyos birtokviszonnal szemben foglal állást. A magántulajdon alapján álló közgazdász a válság okainak felkutatása után megáll, a marxista közgazdász ezzel szemben eljut a következő lépésig s annak megtételére felhívja a proletáriátust. Kal. v. főm. tv.: az előadást a következő munkára mint egy vita kiindulási pontját füzte napirendre.

Bár az 1935. év első napjaira esett, mégis az elmúlt év hiányos és zaklatott működésének megjavítása céljából, az elmúlt év beszámolójának mériegére kell fennünk a január 3-án megtartott nővére ünnepélyt is, amelynek nagy gonddal összeállított műsorán dr. M. S. főmester megnyitója után Cz. E. nővér dr. R. M. nővér zongorakisere te mellett énekével, R. K. M. nővér verseivel, L. L. tv.: kötetlen ódájával szerepelt. Dr. B. A. tv.: „Halálos unalom“ c. jelenetét olvasta fel G. R. nővér. Dr. B. A. harmoniumjátéka adott keretet a szépen sikerült ünnepélynak, amely minden bizonnal felejtethetlen élményt jelentett a nővéreknek és tv.:-nek egyaránt.